

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

1/S-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/1 (5) - 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Мадреймов Фархат Махсетбаевич</i> СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В КАРАКАЛПАКСТАНЕ В 1920-1924 ГОДАХ	12-18
<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> АНТРОПОЛОГИЯ ИМПЕРСКОЙ ВЛАСТИ: ХАКЕНТСКИЕ ЗЕМЛИ И АДВОКАТ С. ЛАПИН	19-23
<i>Чориев Шохрух Холтура угли</i> ИСТОРИОГРАФИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ- ГУБЕРНАТОРСТВА В 40-90-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА	24-35
<i>Najmiddinov Boburmirzo Zuhridin o'g'li</i> SOVET HOKIMIYATINING 1917-1943-YILLARIDA O'ZBEKISTON SSR DA AMALGA OSHIRGAN DINIY SIYOSATI	36-43
<i>Esonova Nilufar</i> SANOAT SOHASIDA XALQARO HAMKORLIK MUNOSABATLAR TARIXINING O'RGANILISHI: TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2018-YILLAR)	44-47
<i>Qarshiyev Ahmad, Jumayev Abdimo'min, Bebitov Maqsud</i> DENOV BEKLIQIDA MAVJUD JOY NOMLARIGA OID MULOHAZALAR	48-55
<i>Qurbonov Abbos</i> MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA QASHQADARYODA YENGIL SANOAT SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI	56-59
<i>Abduraimova Sabohat Ergash qizi</i> BUXORO AMRLIGI DAVRIDA CHIROQCHI BEKLIQI AHOLISINING TURMUSH TARZI	60-65

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Karjavova Xurshida Abdumalikovna</i> MAHALLA INSTITUTINING IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	66-73
<i>Pardayev Erkin Egamberdi o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA SIFATNI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	74-82
<i>Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li</i> O'ZBEKISTON POCHTA BOZORIDA XUSUSIY POCHTA KORXONALARINING TUTGAN O'RNI (BTS, DMS, EMU POCHTALARI MISOLIDA)	83-86
<i>Чинорова Шаҳодат Мансур кизи, Нормуродов Хусан Эшмаҳматович</i> ЗНАЧЕНИЕ ТАРГЕТИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	87-93
<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> GREEN BONDS: FINANCING RESOURCE CONSERVATION FOR A SUSTAINABLE FUTURE IN FARMING IN UZBEKISTAN	94-108

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Rashidova Dilfuza Ganievna</i> XIX ASR O‘ZBEK SHOIRALARINING IJODIDA GUMANISTIK G‘OYALAR VA IJTIMOY-FALSAFIY QARASHLAR	109-113
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GENDER TENGLIGINI TA‘MINLASHNING IQTISODIY-IJTIMOY OMILLARI	114-118
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY ASARLARIDA FALSAFIY TUSHUNCHALAR VA ULARNING ILMIY–METODOLOGIK TAHLILI	119-123
<i>Kdirbaev Baxadir Berdaxovich</i> AXBOROT JAMIYATI VA MEDIA-MADANIYATNING NAZARIY-FALSAFIY TUSHUNCHASI	124-131
<i>Kurbanbaeva Ulbosin Jumag‘alievna</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIK TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI	132-136
<i>Narzukulova Ferangiz Rustamjonovna</i> ILMIY TIL VA FALSAFIY TERMINOLOGIYA: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	137-141
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> IJTIMOY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN‘IY INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA‘SIRI	142-148
<i>Султанов Бахтиёр Бахтиёрович</i> ОБРАЗ ФИЗИЧЕСКОЙ РАЗВИТОЙ, ГЕРОИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В ЭПОХУ АНТИЧНОСТИ	149-153
<i>Bozorov Suxrob Komilovich</i> MA‘NAVIY TRANSFORMATSIYANING ISTIQBOLLARI: INNOVATSION G‘OYA VA LOYIHALAR	154-157
<i>Kimsanbayeva Shaxnoza Bakridinovna</i> MILLIY O‘ZLIK VA DINIY BAG‘RIKENGLIK: ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O‘ZARO TA‘SIRLAR	158-163
<i>Muxamedjanova Lalixon</i> GLOBALASHUV VA MADANIYATLARARO ARALASHUV	164-172

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING DIAKRON TADQIQI	173-180
<i>Mahmudova Umida Ural qizi</i> INTERNET DISKURSIDA FOYDALANILADIGAN EMOJILARNING LISONIY VA MADANIY JIHATLARI	181-189
<i>Madalov Navruz Ergashevich</i> IMPORTANT SUBJECTS OF COMPARATIVE AND CONTRASTIVE PHILOLOGICAL STUDIES AND TRANSLATION DIFFICULTIES OF STRUCTURAL–SEMANTIC MODELS OF PROVERBS	190-194
<i>Ubaydullayev Normuhammad Xasanovich</i> XOTIRANOMALARDA ZAMON VA MAKON MASALASI	195-198

<i>Ochilova Habiba Akramovna</i> ISSUES IN THE CLASSIFICATION OF QUESTION SENTENCE TYPES IN LINGUISTICS ...	199-207
<i>Muxammadiyeva Mashxura, Amirqulova Gulxayo</i> FILOLOGIK TADQIQOTLARNING ZAMONAVIY TIBBIY TARJIMA VA TALQINGA TA'SIRI	208-213
<i>Karabaeva Barno Bobir qizi</i> A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORICAL EXPRESSIONS REFLECTING PERCEPTION IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	214-219
<i>Axunbabaeva Narqiza Xamidjanovna</i> ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДОВ ИСТОРИЧЕСКИХ И АРХАИЧНЫХ СЛОВ В ДОКУМЕНТАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ «ВЛАСТИТЕЛЬ СЕМИ СОЗВЕЗДИЙ»	220-226
<i>Turdaliyeva Shahnoza O'ktamovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SON-GIBRID MAQOLLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	227-236
<i>Mansurova Shohista Isroilovna</i> OT OBRAZI TUSHUNCHASI (ZAMONAVIY O'ZBEK VA JAHON ADABIYOTI MISOLIDA)	237-241
<i>Davranov Akmal Akramjonovich</i> IJTIMOIY TENGLIK TUSHUNCHASI (INGLIZ UTOPIYALARI VA O'ZBEK DOSTONLARI MISOLIDA)	242-246
<i>Yuldasheva Aziza Yuldashevna</i> TARJIMASHUNOSLIKDA PRAGMATIKANING O'RNI	247-252
<i>Mirvaliyeva Malika Zoid qizi</i> SEMANTIKANING TARJIMADAGI AHAMIYATI	253-257
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> JADID ADABIYOTI VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI	258-262
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> THE MOOD OF LONGING FOR FREEDOM IN THE AGE OF BYRON	263-266
<i>Narzikulova Rayhona Ahmadovna</i> THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF IRONY	267-271
<i>Najmiddinov Muhammadjon</i> O'ZBEK TILIDA KO'P MA'NOLILIK, SINONIMIYA, OMONIMIYA VA ULARNING ELEKTRON TEZAVURUSDA AKS ETISHI	272-278
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> LEKSIK-SEMANTIK DEVIATSIYA ILGARI SURISH VOSITASI SIFATIDA	279-284
<i>Tashpulatova Mukambar Axmetovna</i> KOMPYUTER LINGVISTIKASI VA SUN'IY INTELLEKTNING TILGA TA'SIRI	285-289
<i>Normamatov Farrux, Toshpo'latova Xusniya</i> GLOBAL KESIMDA INGLIZ MADANIYATINING LINGVOKULTUROGIK JIHATLARI	290-293
<i>Shonazarova Gulnoza, Madiyeva Madina</i> THE ROLE OF INTERNET RESOURCE IN IMPROVING TEACHING FOREIGN LANGUAGE: METHODOLOGICAL ANALYSIS AND PRACTICAL RECOMMENDATIONS	294-297

<i>Jo'rayeva Lola Tolibdjonovna</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA NEOLOGIZMLARNING BUGUNGI KUNDAGI QO'LLANILISHI	298-302
<i>Saitxanova Aziza Xolmuxamedovna</i> TA'M VA TIL O'RTASIDAGI MUVOZANAT: TAOM DISKURSINING TARJIMA QIYINCHILIKLARI VA YECHIMLARI	303-307
<i>Axmedov Shaxzod, Nazarov Vafokul</i> NEOLOGIZMLAR TADQIQI TARIXIGA DOIR	308-312
<i>Mustafayeva Sojida Ulashevna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARDA MERONIMIK MUNOSABATLI SO'ZLARNING LEKSIKOGRAFIK TALQINLARI	313-321
<i>Buriyeva Muxayyo Zokir qizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF MEAT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	322-326
<i>Berdiqulova Shaxnoza Ruziqulovna</i> YORDAMCHI SO'ZLARNING SHAKLIY XUSUSIYATLARIGA KO'RA TURLARI VA YASALISHI: BOG'LOVCHILAR	327-330
<i>Shokirova Gulbahor Alimovna</i> NEMIS TILINI O'QITISHDA YANGI YONDASHUVLAR	331-334
<i>Najmidinova Nafisa Ulja qizi</i> O'ZBEK TILIDA SO'ZLASHUVCHILARGA ITALYAN TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	335-339
12.00.00 - YURIDIK FANLAR	
<i>Утемуратов Махмут Ажимуратович</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРАВА (ОТ ТРАДИЦИОННОГО К ЦИФРОВОМУ ПРАВУ)	340-344
<i>Masadikov Sherzodbek</i> ENFORCEMENT OF ARBITRATION AGREEMENT UNDER UZBEK LAW	345-351
<i>Alieva Kamola Ravshanovna</i> ONLINE GENDER-BASED VIOLENCE IN UZBEKISTAN: GAPS IN LEGISLATION AND THE PATH FORWARD	352-363
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li</i> KONTRABANDA UCHUN JAVOBGARLIK TO'G'RISIDAGI QONUNCHILIK EVOLYUTSIYASI: TARIXIY-HUQUQIY TAHLIL	364-372
<i>Ходжаева Ширин</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА	373-378
<i>Каюмова Асаля Султномуродовна</i> ЭЛИТА ИНДУСТРИИ ВЕНЧУРНОГО КАПИТАЛА	379-384
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Bobur</i> ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA KIBERXAVFSIZLIK STRATEGIYALARINING SHAKLLANISHI VA SAMARADORLIGI: MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH CHORALARINING RIVOJLANISHI VA NATIJADORLIGI TAHLILI	385-392

<i>Суннатиллаева Сарвиноз Иззатулло кизи</i> ДИСКРЕЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И СОВЕТЕ ЕВРОПЫ: ПРЕДЕЛЫ, КОНТРОЛЬ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА	393-400
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> CHET ELLIK INVESTORLARNING HUQUQIY MAQOMI HAMDA ULARNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA IMTIYOZ VA PREFERENSIYALAR BERISH	401-406
<i>Raximbayev O'tkir Fayzullayevich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALASIGA NAZAR	407-414
<i>Ubaydullayev Abror Qutpilla o'g'li</i> HOZIRGI ZAMON ISLOM MOLIYA HUQUQI VA AN'ANAVIY HUQUQIY TIZIMLAR O'RTASIDAGI QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	415-423
<i>Zokirov Sardorjon Karimjon ugli</i> PROCEDURAL FEATURES OF PARTICIPATION DEFENSE COUNSEL AT THE PRELIMINARY INVESTIGATION	424-430
<i>Axmedova Guliruxsor Ravshanovna</i> BOLANI OLIB BERISH VA UCHRASHTIRISH BILAN BOG'LIQ ISHLARNI KO'RIB CHIQUISH BO'YICHA SUD VA HUQUQIY AMALIYOTNING DOLZARB MUAMMO VA YECHIMLARI	431-436
<i>Zoilboyev Javlon Karimjon o'g'li</i> MA'MURIY SUD ISHLARINI YURITISHDA QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISH YUZASIDAN ISH YURITISH MAZMUNI	437-441
<i>Hakimov Sunnat Furqat o'g'li</i> SPORT JAMOAT BIRLASHMALARINING HUQUQIY TAHLILI	442-445
<i>Файзиев Фарход Фуркат угли</i> ЗНАЧИМОСТЬ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ В СОВРЕМЕННЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ УСЛОВИЯХ	446-452
<i>Файзиева Гулрух Мухаммади кизи</i> МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЖИЛИЩА	453-459
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Polvonov Baxtiyor Zaylobidinovich</i> TIBBIYOT UNIVERSITETLARIDA «MODDALARNING NURLANISH SPEKTRINI O'RGANISH» MAVZUSINI IT TECHNOLOGIYALAR ASOSIDA NAMOYISH ETISH MASALALARI	460-466
<i>Hamdamova Nozima Muqimovna</i> BO'LAJAK TECHNOLOGIYA FANI O'QITUVCHISI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	467-475
<i>Zulfixarov Ilxom Maxmudovich, Zulfikorova Munajat Mirzaxmatovna</i> IQTISODIY-IJTIMOY GEOGRAFIK BILIMLAR BERISHDA MATEMATIK METODLARDAN FOYDALANISH	476-481
<i>Qurbonova Nigina Boboxo'jayevna</i> ESDALIKLAR — SADRIDDIN AYNIYNING UMR VA XOTIRA KITABI	482-488

<i>Toshtemirova Saodat Abdurashidovna</i> KLAUSTER TIZIMIDA TARIX FANLARINI O'QITISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	489-494
<i>Inoyatov Odiljon Sabitovich</i> TEKISLIK LARNING O'ZARO PARALLELLIGI	495-500
<i>Жумамуратова Аибахар Нурмуханбетовна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ	501-508

Received: 15 February 2025
Accepted: 20 February 2025
Published: 25 February 2025

Article / Original Paper

THE IMPACT OF COMPUTATIONAL LINGUISTICS AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON LANGUAGE

Tashpulatova Mukambar Akhmetovna

Associate Professor, Tashkent State Transport University

Abstract. This research thoroughly examines the impact of artificial intelligence and computational linguistics on language systems. It analyzes the development of processes such as text processing, translation, and speech synthesis through artificial intelligence, assessing their limitations and possibilities. While NLP systems can process natural language syntactically and semantically, they differ from human cognition in pragmatic understanding. Moreover, it was observed that automatic translation systems are not fully capable of understanding cultural and contextual nuances. Although AI-based text generation systems can produce expressions similar to human writing, they sometimes face issues such as repetitiveness and deviation from context. The article emphasizes the necessity of further studying AI's impact on linguistics and continuing research to bring AI-generated language closer to human speech.

Keywords: artificial intelligence, computational linguistics, natural language processing (NLP), automatic translation, text generation technologies, pragmatic understanding, semantic analysis, speech synthesis, linguistic trends, machine learning, language evolution.

KOMPYUTER LINGVISTIKASI VA SUN'IY INTELLEKTNING TILGA TA'SIRI

Tashpulatova Mukambar Axmetovna,

Toshkent davlat transport universiteti dotsenti

E-mail: m63267031@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tadqiqotda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining til tizimiga ta'siri atroflicha o'rganildi. Sun'iy intellekt yordamida matnni qayta ishlash, tarjima qilish va nutqni sintez qilish kabi jarayonlarning rivojlanishi tahlil qilinib, ularning cheklovlari hamda imkoniyatlari baholandi. NLP tizimlari tabiiy tilni sintaktik va semantik jihatdan qayta ishlay olsa-da, pragmatik anglash borasida inson tafakkuridan farq qiladi. Shuningdek, avtomatik tarjima tizimlarining madaniy va kontekstual tafovutlarni to'liq anglashga qodir emasligi kuzatildi. AI asosidagi matn yaratish tizimlari inson yozuviga o'xshash ifodalar hosil qilishga muvaffaq bo'lsa-da, ba'zan takroriylik va kontekstdan chetga chiqish muammolarini keltirib chiqarishi mumkin. Maqola sun'iy intellektning tilshunoslikka ta'sirini yanada chuqur o'rganish va uni inson nutqiga yaqinlashtirish yo'nalishida ishlanmalarni davom ettirish zaruriyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, kompyuter lingvistikasi, tabiiy tilni qayta ishlash (NLP), avtomatik tarjima, matn yaratish texnologiyalari, pragmatik anglash, semantik tahlil, nutqni sintez qilish, lingvistik tendensiyalar, mashinaviy o'rganish, til evolyutsiyasi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI1Y2025N43>

Kirish. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan tilshunoslik va sun'iy intellekt o'zaro chambarchas bog'liq sohalarga aylanib bormoqda. Kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt (SI) tilshunoslik tadqiqotlarining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Til nafaqat insonlarning o'zaro muloqot vositasi, balki axborot almashinuvi, bilimlarni saqlash va uzatish tizimi sifatida ham xizmat qiladi. Shu bois, sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining

rivojlanishi tahlil, tarjima, nutqni tushunish va generatsiya qilish kabi jarayonlarda muhim rol o'ynamoqda.

Kompyuter lingvistikasi tabiiy tilni qayta ishlash (Natural Language Processing – NLP) vositalaridan foydalanib, inson nutqini tushunish, tarjima qilish, matn yaratish va nutqni sintez qilish imkonini beradi. Bugungi kunda Google Translate, ChatGPT, Siri, Alexa kabi dasturlar ushbu sohaning yutuqlaridan biridir. Ushbu texnologiyalar turli tillarda matnlarni avtomatik qayta ishlash va insonlarga yanada qulay kommunikatsiya muhitini yaratishda muhim o'rin tutadi.

Biroq, SI va kompyuter lingvistikasi rivojlanishi natijasida lingvistik jarayonlarga ta'sir qiluvchi turli muammolar ham yuzaga kelmoqda. Sun'iy intellekt yordamida amalga oshiriladigan tarjima jarayonlari inson tarjimonlari bilan solishtirilganda ba'zan kontekstual anglashda xatolarga yo'l qo'yadi. Shuningdek, kompyuter lingvistikasi orqali yaratilgan matnlarning inson nutqiga o'xshashligini ta'minlash hali ham ilmiy tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining tilga ta'siri faqat lingvistik jihatlardan iborat emas. Ushbu texnologiyalar yangi so'zlar va iboralarning paydo bo'lishiga, yozma va og'zaki nutq uslublarining o'zgarishiga ham sabab bo'lmoqda. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda avtomatik matn yaratish va tahrirlash dasturlarining rivojlanishi natijasida insonlar tilni yanada qisqartirishga, tezkor va samimiy ifodalarga moyillik bildirayotganlari kuzatilmoqda. Masalan, mobil aloqadagi SMS yozish.

Ishda kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt texnologiyalarining tilga ta'siri, ularning imkoniyatlari va cheklovlari, shuningdek, ushbu sohaning kelajakdagi rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt orqali til o'rganish va kommunikatsiyani avtomatlashtirish jarayonlarining afzalliklari bilan bir qatorda, bu texnologiyalarning lingvistik tafakkur va tabiiy muloqotga bo'lgan ta'siri ham muhokama qilinadi.

Shu bois, kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellektning tilga ta'sirini chuqurroq o'rganish nafaqat tilshunoslik, balki axborot texnologiyalari, psixolingvistika va sotsiolingvistika uchun ham dolzarb masala hisoblanadi. Bu boradagi tadqiqotlar texnologiyalarning yanada rivojlanishiga, inson va mashina o'rtasidagi muloqotning tabiiylashishiga, shu bilan birga, tilning yangi sharoitlarda qanday o'zgarayotganini tushunishga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili. Kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt bo'yicha ilmiy tadqiqotlar so'nggi yillarda sezilarli darajada kengaydi. Tabiiy tilni qayta ishlash va sun'iy intellekt algoritmlarining rivojlanishi lingvistika faniga yangi imkoniyatlar yaratdi. Chomsky (1957) [1] tomonidan ilgari surilgan generativ grammatika nazariyasi lingvistik tadqiqotlarning yangi bosqichini boshlab berdi va hozirgi NLP tizimlari uchun fundamental asos bo'lib xizmat qilmoqda. Shuningdek, Pinker (1994) [2] til va ong o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilgan bo'lsa, Jurafsky va Martin (2019) [3] NLP bo'yicha ilg'or texnologiyalarni yoritib bergan.

Google Translate, Yandex Translate va OpenAI kabi kompaniyalar tomonidan ishlab chiqilgan mashinani o'rganish modellari tilni avtomatik qayta ishlash samaradorligini oshirdi. Ushbu modellar semantik tahlil, leksik-sintaktik tadqiqotlar hamda avtomatik tarjima sifatini oshirish bo'yicha yangi yondashuvlarni taklif qilmoqda. Shuningdek, sun'iy neyron tarmoqlari

asosidagi tahlil modellarining rivojlanishi tabiiy tilni tushunish jarayonlarini yanada aniqroq amalga oshirish imkonini berdi.

Biroq, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi inson tomonidan amalga oshiriladigan lingvistik tahlil va tafakkur jarayonlariga ta'sir qilishi mumkin. Boersma va Weenink (2018) [4] tilni qayta ishlash dasturlarining fonetik xususiyatlarini tahlil qilib, mashina va inson muloqotining farqlarini aniqlagan. Ushbu tadqiqotlar sun'iy intellekt asosidagi nutqni sintez qilish va aniqlash texnologiyalarining mukammallashishiga xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, zamonaviy lingvistik tadqiqotlarda sun'iy intellekt yordamida til evolyutsiyasi va dialektologik o'zgarishlar o'rganilmoqda. Masalan, Corpus lingvistika usullari yordamida katta hajmdagi matn ma'lumotlari tahlil qilinib, turli tillardagi grammatik va semantik o'zgarishlar kuzatilmoqda (McEnery & Hardie, 2012). [5]

Shuningdek, sun'iy intellekt yordamida avtomatik tarjima tizimlarining ishonchligini oshirish yo'nalishida ham tadqiqotlar olib borilmoqda. Koehn (2020) [6] tomonidan taqdim etilgan neyron tarmoqlarga asoslangan tarjima modellarining rivojlanishi ushbu sohadagi samaradorlikni oshirishga katta hissa qo'shgan.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt asosidagi lingvistik texnologiyalar inson nutqini model qilish va tahlil qilish jarayonlarini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalar orqali tilning dinamik rivojlanish tendensiyalari ham o'rganilmoqda. Kelajakda sun'iy intellektning til rivojlanishiga bo'lgan ta'sirini chuqurroq o'rganish uchun lingvistik va texnologik yondashuvlarning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari: Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt texnologiyalari til tizimining turli jihatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt yordamida matnni qayta ishlash, tarjima qilish, nutqni sintez qilish kabi jarayonlar avvalgidan ancha mukammallashgan bo'lsa-da, hali ham ba'zi cheklovlar mavjud. NLP tizimlari tabiiy tildagi murakkab tuzilmalarni o'zlashtirish qobiliyatiga ega bo'lsa-da, ba'zi hollarda kontekstual anglash va pragmatik tahlilda muammolar yuzaga kelmoqda.

Birinchi navbatda, sun'iy intellekt yordamida amalga oshiriladigan tarjima jarayonlari ancha takomillashganiga qaramay, inson tarjimonlari bilan solishtirilganda ba'zi o'ziga xos cheklovlarga ega. Masalan, avtomatik tarjima tizimlari ba'zan murakkab kontekstga ega matnlarni noto'g'ri tarjima qilishi kuzatilgan. Ayniqsa, madaniy va tarixiy kontekstni to'g'ri anglash bo'yicha qiyinchiliklar mavjud. She'riy asarlar, metaforik iboralar yoki ko'p ma'noli so'zlarning tarjimasi sun'iy intellekt uchun hali ham dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Misol uchun, Google Translate yoki DeepL kabi tarjima tizimlari aniq grammatik strukturalarni yaxshi qayta ishlasa-da, she'riy asarlarni tarjima qilishda semantik noaniqliklar yuzaga keladi.

Ikkinchidan, sun'iy intellekt asosidagi matn yaratish tizimlari, jumladan ChatGPT, Jasper AI kabi modellar inson yozgan matnlarga o'xshash ifodalar yaratishga muvaffaq bo'lsa ham, hali ham ayrim muammolarga duch kelmoqda. Xususan, ushbu tizimlar ba'zan keraksiz takrorlanishlarga yo'l qo'yadi yoki kontekstdan tashqaridagi ma'lumotlarni kiritishi mumkin. Bunday holatlar rasmiy hujjatlar yoki ilmiy matnlar yaratishda muayyan cheklovlarni yuzaga keltiradi.

Uchinchidan, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt texnologiyalari inson nutqiga ta'sir ko'rsatib, yangi lingvistik tendensiyalarni shakllantirmoqda. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda avtomatik javob yozish dasturlarining ko'payishi natijasida qisqartirilgan so'zlar va iboralarning keng tarqalishi kuzatilmoqda. Bu esa yosh avlod orasida rasmiy yozishmalarda ham norasmiy iboralarning ko'payishiga olib kelmoqda. Bunday o'zgarishlar esa yozma va og'zaki muloqotda til uslublarining o'zgarishiga sabab bo'lmoqda.

Muhokama. Tadqiqot natijalari tahlil qilinar ekan, sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining tilga ta'siri juda keng ko'lamli ekani ma'lum bo'ldi. Ushbu texnologiyalar matnlarni qayta ishlash, tarjima qilish, nutqni sintez qilish va tahlil qilish kabi ko'plab jarayonlarda yuqori natijalarga erishishga yordam bermoqda. Ammo ularning qo'llanilishi ba'zi lingvistik va muloqotga oid muammolarni ham yuzaga keltirishi mumkin.

Birinchiidan, sun'iy intellekt algoritmlari tabiiy tilni tushunish borasida hali ham inson tafakkuridan farq qiladi. NLP tizimlari sintaktik va semantik tahlilni amalga oshirishi mumkin, biroq pragmatik jihatdan nutqni to'liq tushunish uchun inson tajribasi zarur. Masalan, ChatGPT yoki boshqa AI-modellar matnlarni yaratishda lingvistik qoidalarni inobatga oladi, ammo kontekstual anglash va pragmatik tafakkurda ba'zan xatolarga yo'l qo'yadi. Ikkinchidan, mashinaviy tarjima tizimlari, jumladan Google Translate, Yandex Translate va DeepL, turli tillardagi matnlarni ancha tez va samarali tarjima qilsa ham, ba'zi jihatlarda inson tarjimonlari kabi chuqur anglash darajasiga ega emas. Tarjima jarayonida ayniqsa madaniy va kontekstual tafovutlar muhim rol o'ynaydi. Masalan, ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima qilingan matnlarda ba'zan so'zma-so'z tarjima qilish natijasida ma'no yo'qolishi kuzatiladi. Uchinchidan, sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan yozma muloqot dasturlari inson tilidan foydalanuvchi auditoriyani shakllantirishda ham ta'sir ko'rsatmoqda. Masalan, avtomatik matn yaratish dasturlaridan foydalangan holda yozilgan maqolalar va bloglar, inson tomonidan yozilgan matnlarga o'xshash bo'lishiga qaramay, ularning ba'zilar ohang va uslub jihatdan bir xil bo'lib qolmoqda. Natijada, sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan matnlar bir xillikka olib kelishi mumkin, bu esa individual yozuv uslubining yo'qolishiga sabab bo'lishi mumkin.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt asosidagi lingvistik texnologiyalarni yanada takomillashtirish va ularni inson tilining tabiiylik jihatlariga moslashtirish ustida tadqiqotlar olib borish muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Kelajakda ushbu texnologiyalar yanada rivojlanib, tilshunoslikning turli sohalarida yanada samarali qo'llanilishi kutilmoqda. Shu bilan birga, inson tafakkuri va sun'iy intellekt o'rtasidagi farqlarni bartaraf etish maqsadida yangi tadqiqotlar olib borilishi lozim.

Xulosa. Tadqiqotimiz natijalari shuni ko'rsatdiki, kompyuter lingvistikasi va sun'iy intellekt texnologiyalari til tizimiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt yordamida matnlarni qayta ishlash, tarjima qilish, nutqni sintez qilish kabi jarayonlar ancha rivojlangan bo'lsa-da, hali ham ba'zi muammolar mavjud. Jumladan, AI tizimlari sintaktik va semantik tahlilni amalga oshirsa ham, pragmatik jihatdan to'liq tushunish darajasi inson tafakkuridan farq qiladi. Sun'iy intellekt asosida ishlovchi tarjima tizimlari avvalgiga nisbatan ancha takomillashgan, biroq madaniy va kontekstual tafovutlarni to'liq anglash qobiliyati cheklangan. Masalan, ba'zi hollarda metaforik iboralar yoki she'riy asarlarning tarjimasi sun'iy intellekt uchun qiyinchilik tug'diradi. Shuningdek, AI tomonidan ishlab chiqilgan matn yaratish tizimlari ham hali inson yozuviga to'liq mos kelmaydi. Ushbu tizimlar ayrim holatlarda

mantiqiy xatolarga yo‘l qo‘yishi, ma‘lumotlarni noto‘g‘ri kontekstdan olish yoki ortiqcha umumiylikka berilishi mumkin.

Shu bilan birga, sun‘iy intellekt texnologiyalarining ijtimoiy muloqotga ta‘siri ham sezilarli bo‘lib, yangi lingvistik tendensiyalar shakllanayotganini ko‘rsatmoqda. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda AI tomonidan yaratilgan avtomatik javoblar va qisqartirilgan iboralarning keng tarqalishi kuzatilmoqda. Bu esa rasmiy yozishmalarda ham norasmiy uslublarning ko‘payishiga olib kelishi mumkin. Bunday o‘zgarishlar yozma va og‘zaki muloqotda til uslublarining o‘zgarishiga ta‘sir qilmoqda.

Shuningdek, tadqiqot sun‘iy intellekt texnologiyalarining ta‘lim sohasiga ham ta‘sir ko‘rsatganini tasdiqlaydi. Ko‘pgina universitetlar va ta‘lim muassasalari sun‘iy intellektdan foydalangan holda avtomatik baholash, testlarni tekshirish va interaktiv ta‘lim materiallarini yaratish imkoniyatiga ega bo‘lishdi. Shu bilan birga, bunday tizimlardan noto‘g‘ri foydalanish, ya‘ni ilmiy ishlarni avtomatlashtirilgan tarzda yaratish kabi holatlar ham yuzaga kelmoqda. Bu esa akademik halollik tamoyillariga putur yetkazishi mumkin.

Kelajakda sun‘iy intellekt texnologiyalarining lingvistik jarayonlarni yanada tabiiylashtirish yo‘nalishida rivojlanishi kutilmoqda. Sun‘iy intellektning tilshunoslik bilan uzviy bog‘liqligini chuqurroq o‘rganish va uning inson nutqi bilan uyg‘unlashuvini oshirish muhim masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Ushbu texnologiyalarni yanada takomillashtirish, ularning inson nutqini yanada yaxshiroq tushunish va qayta ishlab chiqish qobiliyatini oshirish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlarni davom ettirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shunday qilib, ushbu tadqiqot sun‘iy intellektning tilga ta‘sirini chuqur o‘rganish zarurligini ko‘rsatdi. Sun‘iy intellekt tilshunoslik va lingvistik jarayonlarga muhim ta‘sir ko‘rsatishi shubhasiz. Biroq, bu jarayonda inson tafakkuri va tajribasi hali ham muhim o‘rin tutadi. Shu sababli, kelajak tadqiqotlari sun‘iy intellekt bilan inson tafakkuri o‘rtasidagi tafovutlarni bartaraf etishga qaratilishi lozim.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. <https://stanford.edu/class/psych205/papers/Chomsky-1957.pdf>
2. Pinker, S. (1994). The language instinct. William Morrow & Co. <https://psycnet.apa.org/record/1994-97282-000>
3. Jurafsky, D. and Martin, J.H. (2019) Speech and Language Processing.
4. https://web.stanford.edu/~jurafsky/slp3/old_oct19/17.pdf
5. Boersma, P., & Weenink, D. (2018). Praat: Doing Phonetics by Computer. Retrieved from <https://www.praat.org/>
6. McEnery T, Hardie A. Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice. Cambridge University Press; 2011.
7. Neural Machine Translation 2020, by Philipp Koehn, Cambridge, Cambridge University Press, ISBN 978-1-108-49732-9, pages 393.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).